

Fotografia Helene Von Druskowitz

HELENE VON DRUSKOWITZ EN DIÀLEG AMB FONTS FEMINISTES

Sofia Bellés Blanes

Universitat Jaume I (Castelló de la Plana)

INTRODUCCIÓ

Helene von Druskowitz (1856-1918) és una filòsofa austríaca majorment desconeguda fins l'actualitat. És en *Escritos sobre feminismo, ateísmo y pesimismo* (2020), de l'editorial Taugenit, on s'inclouen les *Proposiciones cardinales del pesimismo*, obra redactada l'any 1905, quan dita autora ja estava tancada al centre psiquiàtric on va viure els darrers vint-i-set anys de la seua vida, i la referència actual per a entrar en contacte amb l'autora. Sens dubte, el seu internament és el que més es destaca d'ella, però és un fet que no ha d'eclipsar la seua obra. Per aquesta raó, és interessant parar atenció al seu text i descobrir quina és la relació entre els conceptes de feminisme, ateisme i pessimisme.

En aquesta línia, alguns dels temes que tracta la filòsofa en el seu pensament són la crítica al matrimoni com a institució o la maternitat com a imposició social. Aquestes idees no estan lluny de les plantejades per altres feministes. Per la qual cosa, establir un diàleg amb altres autores pot resultar vertaderament enriquidor.

BREU VIDA I OBRA

Helene von Druskowitz va néixer a Hietzing, Viena, l'any 1856. Durant tota la seua vida va manifestar interès pel coneixement i els estudis, tal com assenyala Manuel Pérez (2020: 10-11). Va estudiar arqueologia, filologia germànica, llengües i filosofia, doctorant-se l'any 1879 amb la tesi *Byron's "Don Juan"*.

Anna Pagès (2021: 97) i Pérez (2020: 12) destaquen com a partir del 1881 coneix diferents figures del món de la literatura i la filosofia, destacant entre elles Friedrich Nietzsche. Giulio de Martino i Marina Bruzzese (1996: 354-355) recorden que l'any de 1887 va començar tota una etapa prolífica de publicacions. Cal ressaltar, a més de la que ens ocupa, *Intentos de sustituir a la religión* (1886) per la seua rellevància a l'hora d'abordar la problemàtica de la fonamentació de les normes morals en una societat secularitzada (von Druskowitz 2020: 91-181).

L'any 1891, als trenta-cinc anys, va ser tancada al centre psiquiàtric de Mauer-Öhling. Les raons del seu internament no estan clares, però tant Pagès (2021) com Pérez (2020) creuen

que és una resposta a tot allò exposat per la filòsofa amb la seua crítica a l'ordre social del moment i les normes vigents. Així i tot, no va deixar d'escriure. Finalment, va morir l'any de 1918 per «marasmo, tuberculosis y otros padecimientos» (Pérez 2020: 24).

Proposiciones cardinales del pesimismo (1905) és la seua obra més coneguda. Redactada al centre psiquiàtric, s'inclouen les següents idees. La no-existència de Déu és el primer punt rellevant de l'obra. D'aquesta manera, es posa de manifest l'ateisme del títol. No existeix Déu, però sí una Esfera Superior. Aquest concepte és un ideal de perfecció inaccessible per als éssers humans, imperfectes. A l'Esfera Superior se li atribueix un caràcter harmònic, unitari i perfecte. La seua oposada és la Realitat Material, que és pèssima especialment per a les dones per la dominació que els homes exerceixen en ella. De fet, la filòsofa considera els homes com «el malvado y estúpido diablo, que pone obstáculos una y otra vez a la paz en la naturaleza, haciendo de la vida [...] un infierno satánico sin fin» (von Druskowitz 2020: 62). Les dones, en canvi, són una espècie diferent, superior moralment, i amb més bellesa, perfecció i dignitat (von Druskowitz 2020: 53-66).

Progressant en el contingut, von Druskowitz elabora unes normes que han de seguir homes i dones. Els homes han de reconèixer que són arrogants, violents, inferiors, han de restituir a les dones els drets que els han arrabassat i han de permetre que ocupen el seu espai. En canvi, les dones han d'odiari els homes i el matrimoni, han d'ocupar el seu espai en la ciutat i han de declarar nul el cristianisme per considerar a Déu com a producte dels homes (von Druskowitz 2020: 78-85).

Però, sens dubte, una de les idees més fortes que proposa l'autora és la crítica al culte de la maternitat, ja que, des del seu punt de vista, contribueix a perpetuar la subordinació de les dones per viure amb la pressió de la reproducció. Per tant, les dones han de triar el no-ser front al ser, han de ser guies en la mort i conduir a la humanitat cap a la seua extinció mitjançant la no-reproducció. Han de fer veure que són superiors moralment i tenen el deure, com a sacerdotesses del seu sexe, d'evidenciar que no hi ha progrés positiu possible per a les dones. La solució és la desaparició de la humanitat, i, consegüentment, del dolor (von Druskowitz 2020: 75-77).

DIÀLEG AMB AUTORES FEMINISTES

Una vegada ha sigut exposat allò més destacat de *Proposiciones cardinales del pesimismo* és interessant establir un diàleg amb altres textos amb la finalitat de veure semblances i diferències entre les autores.

Si reprenem la idea de separar homes i dones en espais diferents, l'autora Christine de Pizan ja va suggerir una proposta semblant en *La ciudad de las damas* (1405). Planteja la construcció d'una ciutat que tinga per objectiu protegir a les dones il·lustres i virtuoses dels homes, considerats els seus agressors (de Pizan 2015: 68-70).

Continuant amb la idea dels espais, ara amb la d'un espai propi, Virginia Woolf és altra escriptora que tracta aquesta reivindicació: «una mujer debe tener dinero y una habitación propia para poder escribir novelas» (Woolf 2016: 10). Doncs bé, si s'extrapola aquesta idea a qualsevol activitat portada a terme en la societat, es posa de manifest la necessitat de disposar d'un espai per a realitzar-la.

Per altra part, el paper de l'educació és fonamental per tal de que les dones puguin assolir la perfecció moral pròpia de la seua espècie (von Druskowitz 2020: 75-76). La lluita per l'educació es pot relacionar amb la Il·lustració i autores com Olympe de Gouges i Mary Wollstonecraft. Ambdues critiquen l'exclusió patida per les dones dels principis il·lustrats, suposadament universalistes. Wollstonecraft planteja l'extensió d'aquests principis a les dones, especialment el d'igualtat, ja que són també subjectes racionals. No obstant això, a diferència de von Druskowitz, creu en la unió de dones i homes en les escoles com a una via per aconseguir la igualtat mitjançant un igual accés a l'educació (Wollstonecraft 2005: 132, 273). Olympe de Gouges (1993: 113-117), per la seua part, reivindica l'extensió dels drets polítics per a les dones.

Per finalitzar, ens ubiquem en la dècada de 1960, on trobem el naixement del feminisme radical. Aquest planteja que les dones pateixen una opressió sexual constant pel fet de ser dones, en tots els espais i contextos (Beltrán et al. 2001: 104-106).

Betty Friedan publica *La mística de la feminidad* l'any 1963. Aquesta obra permet entendre a les dones com a grup que comparteix un «mal que no té nom», i ajuda a prendre consciència de que no es tracta d'una sensació individual (Friedan 2009).

Kate Millett (2000: 25-29, 33), per la seua part, assenyala que l'origen de l'opressió sexual que pateixen les dones pel fet de ser dones resideix en la societat i la cultura. Les relacions de poder del sistema patriarcal regeixen la família, l'Estat, i tots els espais socials. En canvi, Firestone (1984: 8-11, 74, 238) tendeix cap a una postura més biologicista, ja que creu que l'opressió depèn de la posició que adopten els sexes en la societat en relació a la seua capacitat de reproducció. Per tant, el progrés tècnic i científic, amb mètodes artificials de reproducció, és el que permetria alliberar a les dones.

▶▶ CONCLUSIÓ

Després d'haver realitzat aquest recorregut es poden extreure les següents conclusions. Primerament, queda clar que és una autora que mereix ser reconeguda. La seua obra és molt profitosa de manera individual, però sobretot a l'hora d'establir un diàleg amb altres fonts i, així, engrandir la reflexió.

En segon lloc, té sentit la relació entre els tres conceptes que apareixen en l'obra de referència: feminisme, pessimisme i ateisme. El rebuig cap al cristianisme s'explica perquè considera a Déu com a producte del cervell masculí. I aquest ateisme s'entén millor amb la postura pessimista, ja que són els homes els que dominen la Realitat Material i, per tant, les dones queden subordinades sense poder progressar positivament. El feminisme, per últim, tanca amb el qüestionament de la realitat opressiva de les dones i en el seu paper protagonista com a guies en la mort, conduint

a la humanitat a la seua extinció. Per aquesta raó, el seu feminisme es coneix com a pessimista.

Pel que fa al diàleg amb altres fonts, diverses són les autores amb qui comparteix múltiples idees: la reivindicació d'un espai de participació, d'un espai propi, dels drets, la crítica a la maternitat com a imposició social i al matrimoni heterosexual com a contracte que perpetua l'opressió, etc. En canvi, hi ha una característica pròpia en l'obra de von Druskowitz que cap altra autora anomena explícitament: considerar els homes i les dones com a dues espècies diferents.

Finalment, simplement assenyalar la importància de continuar investigant les obres de Helene von Druskowitz, però també les de tantes altres filòsofes que no han tingut reconeixement.

BIBLIOGRAFIA

BELTRÁN, E.; MAQUIEIRA, V.; ÁLVAREZ, S. i SÁNCHEZ, C. (2001). *Feminismos: debates teóricos contemporáneos*. Madrid: Alianza.

DE GOUGES, O. (1993). "Los derechos de la mujer y de la ciudadana". *Asparkia: investigación feminista* [article en línia]. [Data de consulta: 05/12/2022].

DE MARTINO, G.; BRUZZESE, M. (1996). *Las filósofas. Las mujeres protagonistas en la historia del pensamiento*. Madrid: Cátedra.

DE PIZAN, C. (2015). *La ciudad de las damas*. Madrid: Siruela.

FIRESTONE, S. (1984). *The dialectic of sex: the case for feminist revolution*. New York: William Morrow and Company.

FRIEDAN, B. (2009). *La mística de la feminidad*. Madrid: Cátedra.

MILLETT, K. (2000). *Sexual politics*. Champaign: University of Illinois Press.

PAGÈS, A. (2021). "El pesimismo feminista de Helene von Druskowitz". *Revista Aleph* [article en línia]. [Data de consulta: 03/12/2022].

PÉREZ CORNEJO, M. (2020). "Introducción. El feminismo pesimista de Helene von Druskowitz: vida y obra de un espíritu (más) libre". A: *Escritos sobre feminismo, ateísmo y pesimismo*. Madrid: Taugenit, pàg. 9-47.

VON DRUSKOWITZ, H. (2020). *Escritos sobre feminismo, ateísmo y pesimismo*. Madrid: Taugenit.

WOLLSTONECRAFT, M. (2005). *Vindicación de los derechos de la mujer*. Madrid: Editorial Istmo.

WOOLF, V. (2016). *Una habitación propia*. Barcelona: Austral.